

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. no

V Ljubljani v sredo 12. januarja 1859.

Skrivnosti pri sejanji in pridelovanji bele ali rumene pese.

Rumena ali bela pesa, tudi burgundarska repa (Runkelrübe, Burgunderrübe) imenovana, iz ktere fabrike cukar kuhajo, je tudi za živinsko pičo tako dobra, da skoraj ni bolje. In vendar je prideljujejo naši kmetovavci še tako malo, da reči smemo, da je ta pesa na našem polji še zmiraj — bela vrana!

Ali je ne poznajo? Ali še niso nikoli vidili, kako rada raste in kako debela zraste, kako rada jo živina je, kako dobro ji tekne, posebno molznim kravam, ktere, če se jim pogostoma poklada, obilo dobrega in mastnega mleka dajejo.

Poslednje dve suhe poletji ste v več krajih k razširjenju koristne pese več pripomogle, kakor najgorkeje priporočila v kmetijskih časnikih. Tako je tudi lakota v letih 1771 in 1772 več pripomogla, da so se ljudje krompirja poprijeli in ga saditi pričeli, kakor če bi se jim bile Bog vé kakošne svetinje obetale, ali pa če bi se bili s silo morali ga saditi.

Kdor le količkaj pomisli, kako se je poslednje leta v suhkih krajih korenstvo sploh sponašalo, bo gotovo spoznal, da se je pesa med vsem najboljše držala, in suša ji je najmanj škodovala. V tem, ko je presilna suša travnike, deteljsa in druge sadeže nemilo zatirovala, je bila pesa, akoravno jo je suša čez dan hudo kuhala, zvečer po solnčnem zahodu zopet lepa in frišna, kakor da bi ji ne bila suša ničesa prizadjala.

Te prevažne in za vsacega kmetovavca neprecenljive lastnosti jo kmetovavcom pred vsemi drugimi pičami za govejo živino priporočajo. Naj bi prekornega pridelka ne zanemarjali dalje!

Pesa varuje gospodarje:

1. da jih presilna poletna suša ne pripravi v nobeno zadrego zavolj živinske klaje. Če je mali serpan suh in vroč travnike in deteljsa močno posmodil in posušil, smé gospodar vendar vlažnega in mokrega vélikega serpana in kimovca pričakovati; travniki in deteljsa se mu bodo počasi spet nekoliko okrevali, med vsemi sadeži se mu bo pa pesa najboljše sponašala. Kadar kmet, ki nima nič pese vsejane, že trepeče, ko pomisli, kaj bo v jeseni in pozimi, ko že zdaj mora živinsko klajo pokladati, — je pa

2. kmetovavec, ki si je pese vsejal, brez vse skerbí, zakaj v jeseni bo njegova živina imela dovelj pesnega perja in pese za živež. Ko drugod krave pomanjkanje terpe in zato malo molzejo in zatega voljo maslo in puter dan za dnevom dražje prihaja, molzne krave njemu največ dobička donajajo;

3. ker se pesa lahko do prihodnje spomladi dobro ohrani, ima kmetovavec, ki dovelj pese prideluje, čez celo zimo dovelj dobre in zdrave klaje za svoje goveda, posebno pa za molzne krave, od katerih dobi obilo dobrega in mastnega mleka in putra ravno takrat, ko se te reči najdražje spečajo.

4. ker tak kmetovavec zdaj svoji živini lahko za polovico več klaje poklada memo unega, ki pese ne seje, ima po tem takem tudi vedno dobro rejeno živino in pa kupe dobrega gnoja, v tem ko je živina sosedova, ki ji le borne in suhe klaje pičo poklada, od dné do dné bolj revna in meršava;

5. spomladi dobí skerbni kmet od svojih dobro rejenih krav lepe teleta; unemu pa, kateri je v zadregi zavolj klaje, medle njegove kravice pogostoma jalove ostajajo.

Na to vižo, kakor so do zdaj naši kmetiči peso sejali, jim pa ne bo nikdar taci dohodkov donašala, da bi se obdelovanje dobro splačevalo; zakaj če se je na pol orala najmanj 80 centov ne pridela, ni to noben dobiček za kmetijo.

Čudno je to, da nekteri kmetje še zmiraj mislijo, akoravno vidijo, kako se pesa obdeluje, da mora v njenem obdelovanji kakošna skrivnost, kakošna posebna „kúnšt“ tičati, ali da le na posebnem gnoji, kakor je tičjek guano, se dobro sponaša. Nekteri pa, ki obdelovanje pese popolnoma razumejo, vendar prezrejo to, kako se eno delo z drugim ujema, in če so storili eno, mislijo, da so storili vse. In tako nazadnje ne vejo, pri čem da so.

Veliko jih je, ki mislijo, ako njivo za peso le globoko izorjejo, so že vse storili; drugi nasproti ji močno gnojé, na globoko oranje pa pozabijo in menijo, da je z obilnim gnojem že vse storjeno. In tako je pomota tú, pomota tam.

(Konec sl.)

Gospodarske skušnje.

(Košena moka bolje gnoji, če ni predrobna). To dokazuje gosp. pastor Thieme v Stöckhartovi „Zeit. f. d. Land.“ 12. zvezku. Gosp. Thieme je skušal drobno in debelo košeno moko (Knochenmehl), pa dobro obnesla se mu je le debela moka. — Dozdaj smo mislili: če drobnejša je košena moka, toliko boljša je za gnoj, ker se lože sperstení. — Naj se poskusi po novem priporočilu!

(Komatov in druge usnjate oprave v konjskih štalah imeti, ni nikoli dobro), ker ojstri amonjak, kateri iz konjske gnojnice puhti, usnju zlo škoduje; v kratkem je tako kerhko, da rado poka. Ta ojstra sapa v konjskih štalah je tudi očem in pljučam škodljiva; za tega volja skerbni gospodarji v zlo soparnih konjskih štalah gnoj večkrat potresejo z drobno zmletim gipsom, kateri poteguje ojstro sapa na-se in je tako na dvojno stran koristen: bolezen odvráčuje pa gnoj boljša.

Živinozdravilska skušnja.

(Bolezen na parkljih pri goveji živini in kako so jo na Marskem prav srečno ozdravljali). Na Marskem kakor na Českem je lani zlo pogostoma goveja živina na parkljih bila bolna. Gorjé gospodarju, kteremu živina za to boleznijo zbolí, ker, če tudi po sreči gré, živina več tednov ni za nobeno rabo. Če ni mogoče berž od konca prisada ali vnetja v parkljih s čisto merzlo

gospodarske, obertniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 23. marca 1859.

Skrivnosti pri sejanji in pridelovanji bele ali rumene pese.

(Konec.)

Sej peso, kar je moč zgodaj, spomladi na njivo, kjer bo ostala; ne bodi preveč skop s semenom pri setvi; sej po gosto. Po navadi sejejo peso vsi naši kmetje v gredice na svojih vertih in ko je že precej odrastla, jo presajajo mesca majnika ali pa rožnika na njive. Včasih utegne presajanje dobro biti, večidel pa je slabo; zakaj, če nastane suho vreme, se more presajanje še čez Kres odložiti, in ker ob tem času že dostikrat huda vročina nastopa, se sadike le počasi ukoreninjujejo, in čas prave rasti je pretekkel; včasih pritisne pa tudi vročina koj po presajenji in zamori sadike tako, da jamejo po versti hirati, da se jih veliko posuši.

Če pa peso koj na tako njivo seješ, kjer bo ostala, mladim rastlinam zimska in spomladanska vlažnost tem več tekne, ker se tako krepko ukoreninijo, da jim vročina, ako pozneje nastopi, veliko škodovati ne more.

Kdaj je pravi čas peso sejati, se tudi tukaj, kakor pri nobeni drugi setvi ne more na dan odločiti. Vsaka reč se seje, kakor spomladansko vreme nanese, pred ali pozneje. Jez jo sejem, če je le vreme ugodno, po navadi o polovici malega travna; večidel se mi prav dobro obnese.

Tu in tam jo kmetovavci sejejo tudi koj na njivo, kjer ima ostati; al tukaj jo sopet napak opravijo, ker jo preredko sejejo, ker se jim seme smili. V vsako jamico veržejo po dve do tri zerna, kar je pa gotovo premalo; zakaj dosti zernja objejo červi, nekatere zerna ne kalijo ali se pa na kako drugo vižo pohabé, in tako ostanejo prazni kraji, kateri se morajo z drugim semenom obsejati ali pa že z odrastlimi sadikami posaditi, ktere so pa več ali menj, kakor sem že gori omenil, vremenskim negodam podveržene. Jez dam v vsako luknjico po 6 do 8 zern. Kaka dva funta semena, ki ga več za posetev potrebujem, mi gotovo ne bosta toliko škode prizadjala, kakor bi mi je pusti oplazi napraviti utegnili.

Koliko semena se za setev potrebuje?

Odgovor na to vprašanje se opéra na to, kako gosto ali redko se pesa seje. Jez jo sejem največkrat v verste, ki so poldrugi čevlj saksebi, vsako po čevlji narazen. Ker so pa v poslednjih časih skušnje natanko dokazale, da ima pesa srednje debelosti največ sladkorja v sebi, in da je sladka ali cukrena pesa za kermo boljša kakor navadna, bo kmetovavec, ki se z obdelovanjem pése pečá, najbolj opravil, če jo bo bolj gosto sadil, namreč v verste po 8 do 9 pavcov saksebi. Na to vižo bo kakih 6 do 7 funtov semena na avstrijsk vagán posetve potreboval. Pri tem mora pa vselej vendar le gledati, da nekoliko semena prihrani, da bo ž njim, ako sém ter tjé kako prazno leho zapazi, jo zopet obsejal.

Glej, da ti ne bo plevél pese prerastel koj od začetka, in derži jo, kar se dá, čisto. Večji del kmetovavcov misli, da se mora pesa takrat okopati, kadar je njiva že zelena, kakor da bi bila s špinačo obse-

jana. To pa ni nikakor prav; zakaj, če plevél enkrat njivo preraste, se težko zopet do čistega opléve, ker se prerad med peso vrine, jo v rasti prehití in kmali močno zamori. Zato se mora tako hitro pervič okopati, kakor hitro se pesa od plevéla razločiti more. Pri prvem okopovanji se ne smejo debele kepe zemlje kviško valiti, ampak zemlja kar je moč z matiko precej globoko zrahljati in na mestu pustiti. Posebno pazljivo se mora zemlja okrog pese drobiti, da se sadež ne rani, kar bi mu znalo jako škodovati. Pre-goste sadike se morajo ene dni po prvem okopovanji pošcipati ali poruvati, ali pa še le ob drugem okopovanji, da se omajane rastline zopet kviško vzdignejo in čversteje postanejo. Pri tem ruvanji in ščipanji se mora pa vedno na to gledati, da se vselej le najmočnejša rastlina rasti pusti, šibkeje pa pošcipljejo in porujejo.

Drugič se mora pesa okopati tako hitro, ko se je po prvem okopovanji zopet plevél prikazovati jel. Druzega okopovanja ne gré nikdar po prvem čez 14 dni ali 3 tedne odlašati, da se zvernjeni sadeži predolgo nagnjeni ne pusté, kar bi jim utegnulo v rasti in debelenji močno škodovati. Ob drugem okopovanji se more kakor spervič zemlja okrog pese rahljati, pred vsem pa plevél pokončati, da ne bo pese nikakor moril, ampak da bo spešno rastla in se obnašala, da jo bo veselje viditi.

Če se čez nekoliko časa zopet med peso plevél prikaže, se mora tretjič okopati. Pri lepi pesi je to okopovanje poslednje, ker svoje široko perje tako razprostiruje, da vés prostor zraven sebe ž njim zagerne, in če se je pesa enkrat tako zgostila, se ji ni ničesa več bati; ne bo je več ne plevél dušil ne suša morila. Rastla bo čversto. Da se dobro obrašena pesa tudi hude vročine ne vstraši, smo se pretečene vroče leta popolnoma prepričali; senožeti, travnike in deteljša je vročina popalila in v dosti krajih do dobrega posmodila, pesa je pa pri vsem tem lepa in zelena ostala.

Od zdaj nima kmetovavec s peso nič več opraviti; pusti jo rasti kakor sama hoče. Kadar se tako obraste in zgosti, da zemljo do dobrega pokrije, bi ji obdelovanje več škodovalo kakor koristilo, ker bi se ji dovelj perja polomilo, kar bi peso v rasti močno zaderževalo.

Kaj je pa storiti, če huda suša pritisne? — Jez sem bil vedno te misli, da je okopovanje pese v suši škodljivo.

Gotovo jih je tudi veliko te misli; jez sem se pa vendar le že dostikrat sam prepričal, da je stala v hudi vročini okopana drugo jutro bolj frišna kakor neokopana. Pesa hoče dobro okopana biti, se sploh govori, in to je res. V tem obstojé skrivnosti pri sejanji in obdelovanji pese.

Gospodarske skušnje.

(Kako stare in mlade drevesa, ki so z mahom obrašene, varovati, da jih za več let mah ne bo prerastel). Prav lahko se to zgodí tako-le: Najpoprej se drevje, kar je najbolj moč, očedi mahú in vseh razpok, ktere se nahajajo na skorji; se vé da se to najbolj opravi